

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Венцислав Людмилов Петров, преподавател в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури съгласно Заповед № 69/17.01.2023 г. на Ректора на УНСС

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право)”

Дисертант: Неделина Димитрова Симова-Митова, докторант в задочна форма на обучение към Катедра „Частноправни науки“ при Юридическия факултет на УНСС

Тема на дисертационния труд: „Спиране и прекъсване на погасителната давност в частното право“

Уважаеми г-н Председател на научното жури,

Уважаеми членове на научното жури,

Представям рецензията си на дисертационния труд „Спиране и прекъсване на погасителната давност в частното право“, представен от Неделина Димитрова Симова-Митова, докторант към Катедра „Частноправни науки“ при Юридическия факултет на УНСС.

Данни за докторанта

Неделина Димитрова Симова-Митова е завършила Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, специалност „Право“ през 2015 г. Зачислена е като докторант, първоначално в редовна, а впоследствие в задочна форма на обучение в Катедра „Частноправни науки“ при Юридическия факултет на УНСС през февруари 2018 г. със Заповед на Ректора на УНСС № 545/16.03.2017 г. Отчислена е с право на защита със Заповед на Ректора на УНСС № 139/25.01.2023 г., считано от 16.01.2023 г. Неин научен ръководител е доц. д-р Мирослав Димитров от Юридическия факултет на УНСС. От юни 2018 г. до юни 2020 г. докторантката е младши съдия в Софийския градски съд. От юни 2020 г. тя е съдия в Софийския районен съд, Второ

гражданско отделение. От изложеното е видно, че докторантката има и ценен практически опит в областта на гражданското и гражданскопроцесуалното право.

Данни за процедурата

Представените документи удостоверяват, че са спазени изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в УНСС. Налице са изискуемите от нормативната уредба документи, вкл. декларация за оригиналност, заповед за отчисляване на докторанта с право на защита, списък на публикациите и текст на самите публикации, автобиография. Няма данни за нарушения в процедурата.

Дисертационен труд

Дисертационният труд е разработен на 317 страници, от които чистият текст заема 288 страници текст; останалите са: 2 заглавни страници, 3 страници използвани съкращения, 4 страници съдържание, 13 страници библиография, 6 страници списък на цитираната съдебна практика, 1 страница декларация за оригиналност. Обемът отговаря на установената практика за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в областта на правните науки. В библиографията са посочени 183 заглавия (монографии, студии и статии), от които 163 на български език и 20 на чужди езици (английски, френски, испански, руски). Направени са 388 бележки под линия. Прави положително впечатление ефективното използване на такава голяма по обем юридическа литература – както съвременна, така и стара (вкл. някои слабо познати съчинения).

Общото впечатление от труда е, че той е написан на добър юридически език и показва задълбочените познания на дисертантката в областта както на материалното, така и процесуалното гражданско право. Използвани са всички основни методи на юридическо научно изследване – правнодогматичния, историческия, сравнителноправния, обзора на становищата в литературата (българска и чуждестранна), анализ на съдебната практика.

Трудът е структуриран в увод, четири глави и заключение. Всяка глава е разделена на параграфи, а някои параграфи – на точки. Структурата е удачно подбрана и позволява извършването на цялостен анализ на всички аспекти на изследваните въпроси.

В увода са очертани рамките на изследването, изяснена е структурата на труда и са поставени целите и задачите му. Посочени са използваните от автора методи на

изследване. Не е ясно открояна още тук авторовата теза, каквато трудът несъмнено съдържа.

Глава първа е посветена на същността и правното действие на спирането и прекъсването на погасителната давност. В нея са поместени сравнителноправният и историческият анализ на института, анализ на правната му същност, разграничение с други близки явления, както и съпоставка със спирането и прекъсването на погасителната давност в публичното право. Добро впечатление прави разделът, посветен на историческото развитие – той не се изразява в просто излагане на отменената уредба (както се прави в някои разработки), а в анализ на уредбата по отменения Закон за давността от 1898 г. и по ЗЗД и в обобщаване на приликите и разликите между двете. Положително следва да се оцени и подходът към сравнителноправния анализ – вместо изброяване на разрешенията в отделни държави, той представлява извеждане на обобщени модели в областта на уреждането на спирането и прекъсването на погасителната давност, възприети в различните законодателства. Добро впечатление прави и включеният анализ на спирането и прекъсването на давността според Принципите на европейското договорно право (Principles of European contract law – PECL).

В Глава втора е направен анализ на основанията на спиране на погасителната давност по ЗЗД и по други нормативни актове – Търговския закон, Закона за медиацията, Закона за защита на потребителите, Кодекса на търговското корабоплаване, Закона за железопътния транспорт, Закона за гражданското въздухоплаване, Закона за автомобилните превози, Закона за устройство на територията, Кодекса на труда, Закона за защита на конкуренцията, Закона за мерките и действията по време на извънредното положение. Разгледан е въпросът за спирането на погасителната давност по време на изпълнителния процес, като са проследени промените във виждането на съдебната практика по въпроса. Изложено и е утвърденото виждане, че образуването на обезпечително производство и на наказателно производство, без да е предявен в него граждански иск, нямат за последица спирането на давността. Полезно е разглеждането на специфични при всяко едно от основанията за спиране, напр. дали е налице спиране на давността между родители и деца при пълно или непълно осиновяване; за това между кои точно представители на ЮЛ и самото ЮЛ не тече давност и т.н.

Глава трета е посветена на основанията за прекъсване на погасителната давност по чл. 116 ЗЗД, както и по други нормативни актове – Търговския закон, Закона за защита на конкуренцията и др. В три раздела са разгледани трите групи основания, групирани от законодателя в три отделни разпоредби в чл. 116 ЗЗД. По отношение на

първата – признанието на дълга – авторът се присъединява към едно от двете (и правилно, по скромното мнение на автора на рецензията) изложени в науката гледища за същността на признанието като юридически факт, а именно – че е юридическа постъпка, а не правна сделка. Интерес представлява анализът от кого може да бъде извършено и до кого следва да е адресирано изявлението за признание на дълга. Полезно е изследването на въпроса предявяването на кои искове има за последица прекъсването на давността.

В Глава четвърта са разгледани някои практически проблеми при спирането и прекъсването на погасителната давност – при някои субективни права, различни от вземанията (потестативни права, право на строеж), при частично предявяване на вземането, при реализиране на извънреден способ за отмяна, процесуални въпроси като този за разпределението на тежестта на доказване и др. Обединяването на тези въпроси в една самостоятелна глава не може да бъде прието безкритично поради липсата на обединяващ смислов център.

В заключението на дисертационния труд са обобщени достигнатите в изследването изводи. Систематизирани са предложенията *de lege ferenda*, направени в различните части на труда.

Публикации на автора на дисертационния труд и участието му в научни форуми

Докторантката е представила пет статии по темата на дисертацията: **Симова, Н.** Пред кого трябва да е направено признаване на вземането по чл. 116, б. „а“ ЗЗД и с какви конклюдентни действия може да се извърши то. - Търговско и облигационно право, 2021, № 2; **Симова, Н.** Някои въпроси относно прекъсване на погасителната давност при предявяване на възражение и при частично предявяване на вземането. – В: Юбилеен сборник с доклади от конференцията на тема „100 години УНСС – 100 години право в УНСС“. С.: УНСС, 2021; **Симова, Н.** Тълкуване и прилагане на основанията за спиране на погасителната давност. –В: Сборник от лятна научна конференция на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“; **Симова, Н.** Давност и извънредни способности за отмяна, доклад, изложен на научна конференция в УНСС на тема „Традиция и развитие на законодателството в сферата на икономиката“, организирана по повод 50-годишнината от приемането на Наказателния кодекс. С.: УНСС, 2020; **Симова, Н.** Позоваване на погасителната давност чрез иск, доклад, изложен на научна конференция в УНСС на тема „Актуални проблеми на правното регулиране на бизнеса“, организирана по повод 80-годишнината от рождението на

проф. д-р Любен Караниколов и проф. д-р Емил Златарев и 70-годишнината от рождението на проф. д-р Златка Сукарева. С.: УНСС, 2022.

Във всички тях са изложени тези, които впоследствие са станали част от съдържанието на дисертационния труд. По тази причина те няма да бъдат обект на анализ в рецензията.

Автореферат

Авторефератът е в обем от 26 страници. Той съдържа аргументация за актуалността на изследването, обща характеристика, кратко изложение на съдържанието на дисертационния труд, обобщение на научните приноси в изследването и на направените в него предложения *de lege ferenda*. Въз основа на това може да се направи извод, че авторефератът съдържа всички необходими компоненти.

Следва да се обърне внимание, че някои от обстоятелствата, посочени като научни приноси в автореферата, всъщност са методи на изследване. Те, макар и коректно и удачно използвани, сами по себе си не могат да се окачествят като научни приноси. Последното понятие обхваща направените оригинални научни изводи и предложения, както и изложените оригинални аргументи в полза на вече изложени в теорията становища (каквито в дисертационния труд несъмнено присъстват).

Научни приноси

Дисертационният труд несъмнено съдържа важни научни приноси. Тук неизчерпателно ще бъдат посочени част от тях.

Дисертационният труд представлява първият опит за самостоятелно цялостно изследване на институтите на спирането и прекъсването на погасителната давност, което само по себе си може да бъде окачествено като принос. Трудът на Любен Велинов – Велинов, Л. Погасителната давност по българското право. С.: Феней, 2010 – е посветен на института на погасителната давност в неговата цялост. Дисертантката е поставила акцента само върху посочените два аспекта на погасителната давност и е изградила изследването си по оригинален начин.

Приносен характер има изложената и защитена теза за необходимостта от въвеждане на едно общо основание за спиране на погасителната давност, извън изброените в закона, основано на принципа „Давност не тече срещу онзи, който не може да действа“.

Като научен принос следва да бъдат окачествени аргументите, които авторът излага в полза на виждането в основание за прекъсване на давността да бъде въздигнато и подаването на заявление за заповед за изпълнение. Независимо от възприемането на

противното в тълкувателната практика на ВКС, докторантът защитава със смислени доводи виждането си.

Приносен характер има и предложението фактическото съпругеско съжителство да бъде уредено като основание за спиране на давността (въпреки всички проблеми, произтичащи от липсата на регламентация на възможност за регистрирането на такова съжителство по българското право).

Като принос следва да бъде оценено и изложението относно възможността за „наслагване“ на основанията за спиране на давност и последиците от него.

Научен принос може да бъде открит и в аргументирането на предложението да се разшири фактическият състав на основанието по чл. 116, б. „в“ ЗЗД, като се добави и предприемане на действия за принудително изпълнение или действия по осребряване на имущество по реда на ЗОЗ.

Оригинален характер има тезата, че порокът във волята при признанието на дълга не следва да се релевира задължително с конститутивен иск за унищожаване или с възражение в срока за отговор на исковата молба, като аргумент за това се извежда от виждането, че признанието на дълг не е едностранна сделка, а юридическа постъпка.

Макар и позиционирано леко извън поставените цели на изследването, като принос следва да се окачестви и оригиналната авторова теза за необходимостта от разширяване на приложното поле на абсолютната давност, направено на базата на критичен анализ на действащия текст на чл. 112 ЗЗД.

Като научен принос могат да бъдат признати и изложените аргументи в подкрепа на виждането на автора до кого следва да е адресирано волеизявлението за признание на дълга, доколкото те са изложени от автора в една от представените в процедурата статии, публикувана преди постановяване на ТР 4/2019 от 14.10.2022 г. ОСГТК на ВКС.

Критични бележки и препоръки

Към работата могат да бъдат отправени и някои критични бележки и препоръки, изложени по-долу. Те са направени единствено с цел да подпомогнат докторантката при евентуалната ѝ бъдеща изследователска работа и не омаловажават посочените вече научни приноси.

Първата група бележки са технически са в по-голямата си част технически по своя характер. Позоваването на използваната литература на много места е извършено неправилно (както в библиографията, така и в бележките под линия). По утвърдения стандарт при него следва да се посочат последователно: автор, съчинение, град, издателство, година, страница (напр. Ненова, Л. Семейно право на НРБ. С.: Наука и

изкуство, 1977, с. 100; при цитиране на статия – Христов, Н. Същност и действие на давностните и преклузивните срокове. – Правна мисъл, 1959, No 2). Наименованието на съчинението и на издателството не се поставят в кавички. При цитиране на съчинение, създадено в съавторство, инверсия има само при имената на първия съавтор (Илф, И., В. Петров). На места е цитирано съчинение без да се посочи точната страница (напр. на с. 14, в бел. под линия № 10; на с. 101, бел. 149; с. 111, бел. 173; с. 112, бел. 176 и др.). Любен Велинов е посочен като „проф. Велинов“ (с. 69 и др.) и „акад. Л. Велинов“ (на с. 182), а всъщност авторът никога не е заемал академична длъжност (или научно звание по отменената уредба); вероятно е да е налице смесване с акад. Любен Василев. Погрешно в статията „Съставлява ли изявление на длъжника, което не е адресирано до кредитора, признание на вземане по смисъла на чл. 116, б. „а“ ЗЗД“, публикувана на <http://gramada.org>, 26.07.2016 г. освен истинският автор д-р Ирина Богданова, като съавтор е посочен и проф. Огнян Герджиков. Статията на доц. Кристиан Таков „Неизяснени или неразглеждани въпроси във връзка с давността“ следва да бъде цитирана по сборника, в който е публикувана, а не по печатно издание на вестник, който не може да се отнесе към специализирания юридически печат.

На второ място, в раздел първи на Първа глава са изложени някои общи положения досежно същността на погасителната давност, но далече не са посочени всички виждания, застъпени в нашата теория. Щом дисертантката е започнала да излага тези виждания, следвало е да направи това и за останалите виждания, макар и съвсем в основни линии (доколкото не са основен проблем на дисертацията). По-конкретно, може да се препоръча посочване на становищата от всички основни курсове по Гражданско право-обща част, публикувани в българската правна книжнина – на акад. Любен Василев, проф. Витали Таджер, проф. Мария Палова, проф. Георги Стефанов, проф. Ал. Джеров.

Може да се препоръча излагането на повече авторски аргументи в полза на виждането, към което се присъединява дисертантът, че до постановяването на ТР 2/2013 ОСГТК (26.06.2015 г.) изпълнителното производство е основание за спиране на давността, доколкото е налице висящо тълкувателно дело и има немалко аргументи в полза и на обратното становище.

Обединяването на доста различни по характера си въпроси в самостоятелна последна глава на изследването не може да се приеме безкритично. Без да се омаловажават тези въпроси, те могат да бъдат включени на съответни места в изложението. Създаването на отделна глава трябва да бъде извършено около определено смислово ядро.

Заглавието на някои глави и раздели не са удачно формулирани. Такова е например наименованието на Четвърта глава - анализ на практическите проблеми пред спирането и прекъсването на погасителната давност е проведен, за щастие, и в останалите глави на изследването. Не съответства на съдържанието и наименованието на Раздел трети от Глава първа – той е посветен не на същността на спирането и прекъсването (ако бе така, в съдържанието му следваше да има обобщен анализ на съответните юридически факти и на техните правни последици), а по-скоро на причините, обусловили необходимостта от уреждането на двете явления, вкл. и на водещия в материята принцип, че срещу онзи, който не може да действа, давност не тече.

Заключение

Въз основа на всичко гореизложено гласувам положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право)” на Неделина Димитрова Симова-Митова, докторант към Катедра „Частноправни науки“ в Юридическия факултет на УНСС.

22.02.2023 г.

Изготвил рецензията:.....

(доц. д-р Венцислав Л. Петров)